

Reaģējot uz Izglītības un zinātnes ministrijas (turpmāk – IZM) 2021.gada 12.oktobrī interneta vietnē publicēto rakstu, jūrniecības nozari pārstāvošās nevalstiskās organizācijas un sadarbības partneri iebilst IZM skatījumam uz jūrniecības izglītības programmu iekļaušanu citās izglītības struktūrās, uzsverot, ka tas radītu daudz vairāk risku, kā ieguvumu.

Latvijas Jūras administrācija ir izstrādājusi un iesniegusi gan IZM, gan Satiksmes ministrijai (turpmāk - SM) nozares skatījumu par vēlamo konsolidāciju, tomēr puses vēl nav radušas kopīgu izpratni un vienojušās par nozares attīstībai nozīmīgo autonoma jūrniecības izglītības iestāžu tīkla saglabāšanu.

Jūrniecības nozare ar jēdzienu “autonomija” saprot neatkarīgu, iekšēji konsolidētu, jūrniecības izglītības iestāžu tīklu, kuru veido Latvijas Jūras akadēmija (turpmāk – LatJA), abas jūrniecības koledžas un augstākās izglītības iestāžu struktūrā esošās jūrskolas (programmu klāsts atbilst LKI 4.- 7. līmenim), kas ir specializēts kuģa virsnieku sagatavošanā jūrniecības starptautiski reglamentētajās profesijās.

Nozare pauž nelokāmu nostāju attiecībā uz autonomu jūrniecības izglītības iestāžu tīkla saglabāšanas nepieciešamību šādu apsvērumu dēļ:

1. Jūrniecības sabiedrība, tostarp nozares nevalstiskās organizācijas, ir iesniegušas IZM nozares redzējumu par jūrniecības izglītības iestāžu iekšējo konsolidāciju vienotā tīklā, kas būtu sabalansēts un nozares interesēm atbilstošs risinājums. Visas jūrniecības izglītības iestādes ir monopofila iestādes, kas sniedz šauras nišas izglītības pakalpojumus jūrniecības reglamentētajās profesijās. Tomēr jau vairāku gadu garumā IZM īstenotā politika ir stūrgalvīgi vērsta uz Latvijas Jūras akadēmijas iekļaušanu Rīgas Tehniskās universitātes struktūrā, kas jūrniecības sabiedrībai nav pieņemama politiska iniciatīva. IZM nav apzinājusi un izvērtējusi nedz iespējamus riskus, kas saistīti ar šādu nepārdomātu integrāciju, nedz arī iedziļinājusies jūrniecības izglītības un darba specifiskā, tostarp, starptautisko standartu prasībās, neieklausās nozares profesionāļu viedoklī.

2. Jūrniecības izglītība pēc savas būtības ir radnieciska militārajai izglītībai, jo sagatavo speciālistus profesionālajai darbībai specifiskā, slēgtā vidē. Piemēram, Latvijas Jūras akadēmija sadarbībā ar Latvijas Nacionālo aizsardzības akadēmiju apvienoto programmu ietvaros sagatavo speciālistus arī darbam uz krasta apsardzes, tostarp “NATO” kuģiem. Savas īpašās specifikas dēļ Ministru kabinets jūrniecības izglītību ir izdalījis atsevišķā izglītības virzienā “Jūrniecība”. Līdzšinējā akreditācijas pieredze parādīja, ka jūrniecības programmu iedalījums citos studiju virzienos nenodrošina pietiekami profesionālu pieeju akreditācijas procesā, jo īpaši attiecībā uz starptautisko standartu piemērošanu.

3. SM ir atbildīgā ministrija par transporta nozares attīstības politiku. SM ir arī atbildīga par STCW konvencijas (jūrnieku profesionālās sagatavošanas standarts) prasību ieviešanu. Nacionālajos normatīvajos aktos ir noteikts, ka starptautiski atzīti jūrnieku sertifikāti tiek izsniegti tikai pēc SM sertificētu programmu pabeigšanas, jo akreditācija nenosedz visu starptautisko prasību kopumu. Faktisko programmu satura atbilstību konvencijai, direktīvām, reālo sagatavošanas uzraudzību, izvērtēšanu, izglītības procesa kvalitātes vadības sistēmas uzraudzību veic SM uzraudzībā esoša iestādes VSIA Latvijas Jūras administrācijas struktūrvienība "Jūrnieku Reģistrs". Šī jūrnieku sagatavošanas un sertificēšanas sistēma ir vairākkārtīgi pozitīvi novērtēta gan Starptautiskās Jūrniecības organizācijas (turpmāk – IMO), gan EC neatkarīgos auditos, kuri tiek veikti reizi 5 gados, izvērtējot jūrniecības izglītības, profesionālās uzraudzības un jūrnieku sertificēšanas atbilstību starptautiskajiem standartiem. Novērtējums ir pamats valsts iekļaušanai IMO "Baltajā Sarakstā", kas legalizē starptautiski atzītu jūrnieku sertifikātu izdošanu un arī citu valstu izdotu sertifikātu atzīšanu.

4. No IZM ir atkarīga jūrniecības izglītības iestāžu uzturēšana, izglītības nozares vispārējo normu un materiāli tehniskā aprīkojuma nodrošināšana. IZM piešķir valsts finansējumu, kas ir pilnīgi neadekvāts tik specifiskas izglītības nodrošināšanai.

5. Neraugoties uz nenormāli ierobežoto finansējumu jūrniecības izglītības iestādēm, kur netiek ņemta vērā to starptautiski reglamentētā izglītības specifika, profesionālo jūrnieku sagatavošanu tomēr ir izdevies pacelt uz visaugstākajiem standartiem. Latvijas jūras virsnieki ir augsti novērtēti pasaules lielākajās kuģošanas kompānijās, par ko liecina vienāda ar rietumu virsniekiem atalgojums par darbu, to pastāvīgi augstais pieprasījums darba tirgū. Jūrniecības speciālistiem nav bezdarbs un tuvākajos gados arī nedraud.

6. Visas jūrniecības augstākās izglītības iestādes var lepoties ar vienu no augstākajiem snieguma rādītājiem profesionālajā izglītībā Latvijā, proti, 90–95% absolventu strādā uz kuģiem jūrā atbilstoši savai iegūtajai profesionālajai kvalifikācijai. Galvenā panākumu atslēga ir nozares uzraudzības profesionalitāte, sadarbība ar darba tirgu, atteikšanās no birokrātiskām procedūrām, ātra lēmumu pieņemšana un efektīva to ieviešana dzīvē. Iekļaujot jūrniecību tradicionālā augstskolā, tiks sagrauta labi izveidota, uz rezultātu tendēta jūrnieku sagatavošanas sistēma Latvijā.

Ņemot vērā jūrniecības nozares argumentus, neieklausīšanās jūrniecības ekspertu viedoklī attiecībā uz jūrniecības izglītības autonomiju būtu kaitnieciska jūrniecības nozarei. Nozare aicina nesagraut labi strādājošu sistēmu.

Konsolidācija jūrniecības izglītībā būtu jāveic nozares iekšienē, kā piedāvā nozare, izveidojot konsolidētu visu jūrniecības izglītības iestāžu autonomu tīklu. Tieši šis ceļš dotu iespēju kopīgi izmantot katras iestādes spēcīgākās puses, koplietot jūrniecības specifisko materiāli tehnisko bāzi.

[Par jūrniecības izglītības iestāžu konsolidācijas konceptu](#)

[Pielikums LJA vēstulei Konsolidācijas shema](#)

Jūrniecības izglītība Latvijā:

Šobrīd Latvijā ir nodarbināti 11 760 jūrnieki (01.01.2021). Apmēram 11 000 no tiem strādā tirdzniecības flotē – 52% par kapteiņiem un virsniekiem, 48% - kā ierindas jūrnieki. Latvijā ir vislielākais jūrnieku īpatsvars uz iedzīvotāju skaitu pasaulē.

Devums tautsaimniecībai:

Tirdzniecības flotes jūrnieki gada laikā, strādājot pasaules flotē, nopelna un ieved valstī apmēram 345 mlj EUR, kas ir būtisks pienesums Latvijas ekonomikai. Nauda tiek uzglabāta un tērēta galvenokārt Latvijā. 2019. gada Latvijas Jūras administrācijas Jūrnieku reģistra veiktais pētījums parāda, ka 4/5 nopelna kapteiņi un virsnieki un tikai 1/5 ierindas jūrnieki. Kapteiņu un augstāko rangū virsnieku vidējais izlīdzinātais neto atalgojums 12 mēnešu periodā bija 6 reizes augstāks, kā vidējais Latvijā (CSP, 2019). Pārējo virsnieku mēneša neto atalgojums 3,64 reizes pārsniedza vidējo valstī. Tas parāda, cik izdevīga Latvijas tautsaimniecībai ir jūras virsniecība. Ir izveidotas inovatīvas programmas perspektīvāko ierindas jūrnieku pārsagatavošanai par jūras virsniekiem.

Jūras virsnieku sagatavošana:

Lai kļūtu par virsnieku, ir jāapgūst STEM jomas kuģu vadītāju vai kuģu mehāniķu starptautiski reglamentētas un atzītas programmas. Tādas programmas piedāvā jūrniecības izglītības iestādes. Lai saglabātu un atjaunotu esošo jūras virsnieku skaitu, Latvijā būtu jāspēj sagatavot 500 jaunu virsnieku gadā. Tas nav viegli paveicams, jo konkurence izglītības jomā ir liela, bet jūrniecības programmu apguve nav viegla. Jūras virsnieku sagatavošana ir sarežģīts un specifisks process, jo ne katrs jauniešs ir gatavs iziet grūto profesionālo sagatavošanas procesu un saistīt dzīvi ar darbu jūrā. Pasaules attīstīto valstu pieredze rāda, ka, uzlabojoties labklājības līmenim valstī, arvien mazāk ir gribētāju apgūt jūrnieka profesiju.

*Rakstā pausts jūrniecības nozares ekspertu viedoklis. Pārpublicēts no LDDK.lv

*Pilnu rakstu LDDK mājaslapā skatīt saitē: <https://lddk.lv/aktualitate/ekspertu-viedokli/nozare-ja-saglaba-jurniecibas-izglitibas-iestazu-tikla-autonomija/>